Əmanətlər nə üçün və necə sığortalanır?

Ölkəmizdə sərbəst bazar münasibətlərinin bərqərar olması ilə əlaqədar bankların mğflisləşməsi də iqtisadi reallıqlardan birinə çevrilməkdədir. Yaxın keçmişimizdə yaşadığımız acı təcrübə istər-istəməz bir sual yaradır: bəs müflis olmuş banklardakı əmanətlərin aqibəti necə olacaq?

Ölkə başçısının 9 fevral 2007-ci il tarixli fərmanına əsasən Əmanətlərin Sığortalanması Fondunun yaradılmasında başlıca məqsəd banklar və xarici bankların yerli filialları müflis olduqda fiziki şəxslərdən əmanətə qəbul olunmuş pul vəsaitinin itirilməsi riskinin qarşısını almaq, Azərbaycan Respublikasında maliyyə və bank sisteminin sabitliyini və inkişafını təmin etməkdir. Hazırda Əmanətlərin Sığortalanması Fonduna üzv bankların sayı 42-dir. Banklarda sığorta hadisəsi baş verdikdə fond, qanunvericiliyə uyğun olaraq, kompensasiya ödənişlərini həyata keçirir. Sığorta hadisəsi baş verdikdə kompensasiya milli valyutada olan əmanətlərə - manatla, həm milli, həm də xarici valyutada olan əmanətlərə manatla, ABŞ dolları və avroda olan əmanətlərə - həmin valyutalarda, digər valyutalarla olan əmanətlərə - sığorta hadisəsi baş verən günə Mərkəzi Bankın rəsmi məzənnəsinə əsasən çarpaz məzənnə ilə hesablanmış ABŞ dolları və ya avro ilə ödənilir. Fond tərəfindən hər bir iştirakçı bankda sığortalanmış əmanət üzrə əmanətin 100%-i həcmində, lakin 30 min manatdan çox olmamaq şərtilə kompensasiya ödənilir.

Əmanətçilər əmanətlərin sığortalanması üçün heç bir ödəniş etmirlər. Sığorta haqları banklar tərəfindən ödənilir. Bütün üzv banklar sığorta haqlarını müntəzəm ödəməlidirlər. Üzv banklarda illik 12%-dən yuxarı faiz dərəcəsi ilə yerləşdirilmiş əmanətlər isə fond tərəfindən sığorta olunmur və onlara görə kompensasiya ödənilmir. Həmçinin, adsız depozit sertifikatlarının yerləşdirilməsi yolu ilə cəlb edilmiş pul vəsaitləri, bankın ölkə ərazisindən kənarda açılmış bölmələri tərəfindən cəlb olunmuş əmanətlər, cinayət yolu ilə əldə edilmiş pul vəsaitlərinin və ya digər əmlakın leqallaşdırılması və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsi ilə bağlı şübhəli əməliyyatlar nəticəsində qanunvericiliyə müvafiq qaydada müəyyən edilmiş əmanətlər, cinayət törədilməsi nəticəsində yaranması məhkəmə qərarı ilə təsdiq edilmiş əmanətlər, üzərinə həbs qoyulmuş əmanətlər, cəlb edildiyi günə Əmantlərin Sığortalanması Fondunun Himayəçilik Şurasının Mərkəzi Bank ilə razılaşdırmaqla müəyyən etdiyi həddən yuxarı illik faiz dərəcəsi ilə qəbul edilmiş əmanətlər, fiziki şəxslərin sahibkarlıq fəaliyyəti ilə əlaqədar açdığı bank hesablarındakı pul vəsaitləri, fiziki şəxslərin bankın vəkalətli idarəetməsində olan pul vəsaitləri, ödəniş müddətlərinin, başa çatıb-çatmamasından asılı olmayaraq, əmanətçinin banka olan borcunun əsas məbləği və faizləri həcmində əmanəti, bank qarşısında öhdəliklərin təminatı olan əmanətlər fond tərəfindən sığortalanmır və iştirakçı bankda sığorta hadisəsi baş verdikdə onlara görə kompensasiya ödənilmir.

Bununla bərabər, əmanətləri fond tərəfindən sığortalanmayan və iştirakçı bankda sığorta hadisəsi baş verdikdə onlara görə kompensasiya ödənilməyən əmanətçilər də var. Belə ki, Bankın Müşahidə Şurasının, Audit Komitəsinin, İdarə Heyətinin üzvləri və onların yaxın qohumları, bankın 10% və daha çox səsvermə hüququ verən səhmlərinə malik olan şəxslər və onların yaxın qohumları, kompensasiyaların ödənilməsi barədə elanın ilk dəfə dərc edildiyi tarixdən əvvəlki təqvim ili ərzində bankın auditini keçirmiş kənar auditorlar sığortalanmayan əmanətçilər hesab olunurlar.

Kompensasiya almaq qaydasına gəlincə, əmanətçi yazılı ərizə ilə fonda müraciət etməli, ərizədə əmanətin qoyulduğu bankın adı, əmanətin məbləği, hansı valyutada qoyulduğu, əmanətçinin özü barədə məlumat, əmanətin ümumi həcmi və kompensasiyanı hansı formada almaq istədiyi göstərilməlidir. Ərizəyə əmanət müqaviləsi, əmanət kitabçası, yaxud qanunvericiliyə uyğun olaraq əmanəti təsdiqləyən digər sənəd, şəxsiyyəti təsdiq edən sənəd, əmanətçinin nümayəndəsi müraciət etdikdə onun notariat qaydasında təsdiq olunmuş etibarnaməsi əlavə edilməlidir. Əmanətçi kompensasiya ödənişi haqqında bildirişin ilk dəfə dərc edildiyi gündən bir il müddətində fonda ərizə ilə müraciət edə bilər.

Əmanətçiyə kompensasiya ərizənin verildiyi tarixdən etibarən 90 gün müddətində fond tərəfindən ödənilir.

AYTƏN